

Frivilliga övervakningsprogrammet av Bovin tuberkulos hos alpacka 2018

Bakgrund

Bovin tuberkulos orsakas av en bakterie, *Mycobacterium bovis*, som ger upphov till bölder i lymfknotor och inre organ t ex lungvävnaden. Sjukdomen utvecklas långsamt och är kronisk. Sjukdomssymptomen är ospecifika. Flertalet däggdjur, inklusive människa, kan insjukna. Smittspridning sker via kroppsvätskor såsom luftvägssekret, saliv, mjölk, urin, träck och sädesvätska. Sjukdomen är spridd över hela världen.

Historiskt har svenska staten satsat stora resurser på att bekämpa Bovin tuberkulos hos nötkreatur. Det senaste fallet bland nötkreatur i Sverige noterades 1978. Under 1990-talet fick Sverige in sjukdomen hos hägnad hjort, men genom ett omfattande bekämpningsprogram är svenska hjorthägn idag friförklarade från smittan. Således är samtliga svenska produktionsdjur fria från Bovin tuberkulos. Vi har inte heller identifierat tecken på smittspridning bland de vilda djuren, vilket gör att Sverige har ett mycket gott smittläge avseende sjukdomen.

Alpackanäringen i Sverige är på uppgång. Då det inte finns någon registerhållning av alpackor är det exakta antalet djur okänt, men näringen uppskattar att populationen ligger mellan 3 000 och 4 000 djur. För att bredda avelsbasen importeras djur fortlöpande. Bovin tuberkulos finns i många av de länder vi importerar alpackor från. År 2015 kom alpackanäringen, Jordbruksverket, SVA och Gård & Djurhälsa överens om att starta ett kontrollprogram för Bovin tuberkulos hos alpackor för att övervaka sjukdomen såväl bland importerade djur som bland svenska alpackor. Programmet baseras på frivillig anslutning och bemöttes till en börja med skepsis från alpackaägarna då det fanns en rädsla för vad ett eventuellt positivt provsvar skulle kunna innebära i form av restriktioner och eventuell ryktesspridning. Efter en mycket trög start anslöt sig efterhand fler besättningar.

Programmets utformning

För att kontrollera en alpackabesättning avseende Bovin tuberkulos tas blodprov från besättningens alla djur som är över ett års ålder och en översiktlig hälsokontroll görs. Alpackabesättningar som vill ansluta sig till programmet kontaktar Gård & Djurhälsan som skickar ut ett anslutningsavtal samt en blankett för redovisning av djurantal och de

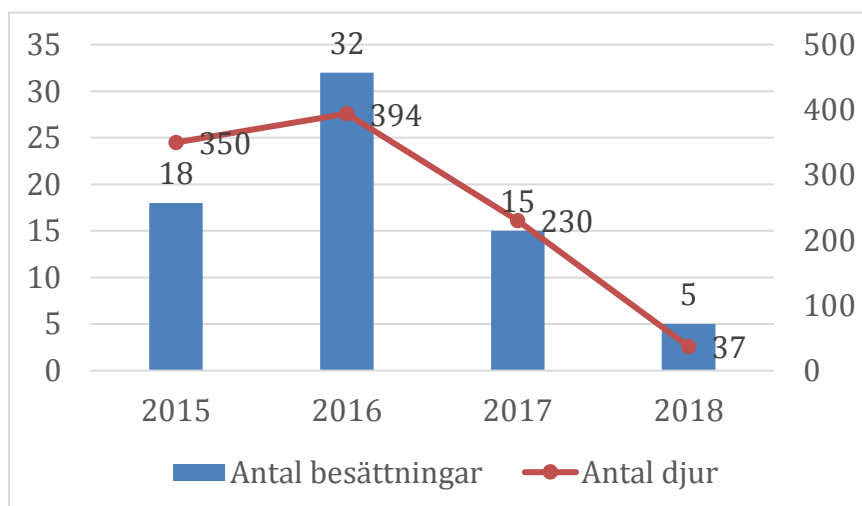
senaste årens djurkontakter till djurägaren. När djurägaren fyllt i och returnera blanketterna tilldelas besättningen ett unikt ID-nummer som borgar för att analyserna sker anonymt. Programmets administratör skickar provtagningsmaterial, provtagningsinstruktioner samt ett veterinärintyg till djurägaren. Djurägaren kontaktar sin egen besättningsveterinär för provtagning. Blodproverna skickas till SVA som i sin tur skickar dem till ett analyslaboratorium på Irland där proverna analyseras. Den analysmetod som valts är Enferplex 4-metoden och baseras på att antikroppar mot bakterien analyseras i serum. Metoden är mycket säkrare än tidigare använda tester som gjorts i form av hudtest, vilket visat sig fungera dåligt på alpackor. Det är dock viktigt att komma ihåg att det inte finns någon testmetod på levande djur som är 100-procentigt säker.

Testresultaten skickas till SVA som svarar ut provresultaten till Gård & Djurhälsan, som i sin tur registrerar de individuella testresultaten. Besättningen erhåller en status baserade på provsvaren och djurägaren får ett statusintyg skickat till sig från Gård & Djurhälsan. Besättningens status avgör intervallet till uppföljande provtagning utifrån följande:

- **A-status:** Samtliga prover är testnegativa. Nästa provtagning görs efter två år. Är proverna även denna provtagningsomgång negativa, tas nya prover efter fem år.
- **B-status:** Ett eller flera djur är testpositivt. En andra provtagning görs efter 90 dagar. Om samtliga prover testas negativt vid detta tillfälle tilldelas A-status, men ny provtagning kommer att göras efter ett år.
- **C-status:** Ett eller flera djur är testpositivt vid både första och andra provtagningen. Vidare utredning genomförs då i samråd med Jordbruksverket och SVA.

Programmets status 2018

Det finns i dagsläget 69 besättningar som är anslutna till programmet och vid årskiftet 2018-2019 hade totalt ca 1 550 djur provtagits en eller två gånger i programmets regi. Samtliga prover har varit negativa avseende Bovin tuberkulos, dvs fria från misstanke på smitta. Antalet nya besättningar som anslutit sig till programmet och antalet djur som provtagits första gången har sjunkit avsevärt under de två senaste åren, se figur 1.

Figur 1. Antal nyanslutna besättningar repsektive djur under de senaste fyra åren.

En del av redan anslutna besättningar har, under 2018, låtit bli att ta uppföljande prover för förlängning av A-status vilket gör att de riskerar att uteslutas ur programmet och förlora sin status. Detta gör sammantaget att andelen anslutna besättningar tenderar att minska i stället för att öka. Detta är olyckligt då anslutningen behöver öka för att vi ska få ett tillräckligt stort underlag för att kunna bedöma om den svenska alpackapopulationen sannolikt är fri från bovin tuberkulos.

Övervakningen av Bovin tuberkulos hos svenska alpackor är mycket viktig för att i ett tidigt skede kunna upptäcka en eventuell smitta och förhindra vidare spridning. Sjukdomen är svår att upptäcka genom sitt långsamma förlopp och diffusa symptombild, vilket gör att ett smittat djur skulle kunna sprida smittan vidare till såväl andra djur som i värsta fall människor.